

## LEIDSE PIJPENMAKERS TEN VOETEN UIT (2)

CHANDLER, EDMONT (Tam 146,304): geb. te Engeland

Op 11 november 1613 wordt Edmont als poorter aangenomen (SA II 1267-74vs). Hij geeft als beroep saaiwerker op. In het testament (1628) van de tabakverkoper Willem Cubit staat Edmont als pijpenmaker vermeld (NA 107-82).

CLAESZ. (SPRINGE), CLAES: geb. ca.1616

Aanvankelijk is hij knecht bij HENDRICK HENDRICKSZ. BEYFORT en treedt regelmatig als getuige op (NA 552-32 NA 556-32 NA 557-14). In 1664 lijkt hij zelf een bedrijfje te hebben. Hij vecht met burgemeester van der Maersche voor het gerecht een geschil uit over een (bank)schroef en een (pijpen)vorm (RA 47H-256). Beide partijen zijn echter niet op de zitting aanwezig.

CLAESZ., JAN: geb. te Bergen op Zoom, o.tr. 25-5-1662 met Pieternelletgen Floris.

In de ondertrouwacte geeft hij als beroep pijpenmaker op. JACOB DIRCKSZ. van ES is hierbij als getuige aanwezig. In de periode 1663 tot 1673 zal zijn vrouw 6 kinderen baren.

CLAESZ., MATTHIJS:

In 1661 ondertekent Matthijs samen met HENDRICK HENDRICKSZ. BEYFORT, JORIS WRIGHT, DIRCK SALOMONS, DIRCK ANDRIESZ. MINE (van MEIJE), JOOST DANIELSZ. van ESSE en PIETER JACOBZ. HAES een klacht over de aanvoer van pijpjaarde uit Keulen, Luik en Engeland. De schippers transportereren de klei via Gouda en moeten hun vracht ter plekke aangeven op straffe van een boete van f 350,-. Door deze meldingsplicht kunnen de Goudse collega's de beste aarde kopen en wordt de 2e keus tegen een hogere prijs naar Leiden doorverkocht. Mede door de hogere huishuur en hoger arbeidsloon in Leiden kan Gouda zijn producten goedkoper uitventen (Gerechtsdagboeken II-121vs). Matthijs ondertekend deze akte met een **kruis in een cirkel**. Dit merk heeft hij ook op zijn pijpen gezet.

CLAVERLY, NICHOLAS (CLAES) (Tam 304): geb. ca.1591 in Engeland, tr. 1626 te Dordrecht met Elisabeth Gisberts, wed. John Williams (Ons Voorgeslacht no.427, mei 1992) Pieter Craeck spant in 1615 een geding aan tegen Nicholas om 1 gulden en 4 stuivers arbeidsloon uitbetaald te krijgen. Pieter was aangesteld voor drie maanden maar is eerder vertrokken. Uiteindelijk heeft Nicholas toch betaald (RA 47I-71). Samen met zijn voormalige knechts WILLEM BASEL en ARTHUR STANTEN is hij getuige van een ruzie in een herberg te Valkenburg (NA 128-101 NA 129-1,2 RA 79M-142vs NA 129-52). In 1617 werkt ARTHUR STANTEN weer bij Nicholas en verkoopt voor hem pijpen. De prijzen die bedongen worden zijn voor een dozijn fijne pijpen 5 groot (5x ½ stuiver) en voor een dozijn slechte pijpen 7 oordjes (7x ¼ stuiver). Uit de akte blijkt tevens dat het 14 dagen duurt voor hij weer in staat is om twaalf dozijn fijne pijpen te leveren (NA 129-24), hieruit mogen we afleiden dat zijn bedrijf kleinschalig van opzet is. Korte tijd later ontstaat er een meningsverschil tussen STANTEN en Nicholas, die voor het gerecht wordt uitgevochten, helaas zijn geen details bekend (RA 47K-158). Begin 1618 heeft Nicholas een zodanige

schuld bij de pottenbakker Cornelis Reyersz. en BARTHOLOMEUS SMITH, dat op zijn goederen, die opgeslagen zijn bij Omaer Claesz., beslag wordt gelegd. De beschrijving van de boedel geeft inzicht in de omvang van het bedrijf. De inventaris van de pijpenmakerij bestaat uit: 20 tonnen turf, 10 stukken pijpaaarde, 3 werkbanken, 8 gros en 2 dozijn fijne pijpen, 10 gros slechte pijpen, 13 nieuwe pijpenpotten, 1 koperen mal, 3 dozen voor transport, enige droogplanken en een ton om klei in te bereiden, bovendien was er 40 gulden contant geld aanwezig. Als getuigen zijn WILLEM BAES (BASEL) en ARTHUR STANTEN present (RA 47L-53vs NA 204-95). Er ontstaat een hoog lopende ruzie met Omaer Claesz. als Nicholas, na terugkomst van een reis naar Duitsland, de toegang tot zijn kamer en goederen wordt ontzegd (NA 134-117). De ruzie wordt tijdelijk bijgelegd en vervolgens leert Nicholas de kneepjes van het ambacht aan de zoon van Omaer Claesz. (NA 134-122). Door afwezigheid van een van de partijen gaat het geding van BARTHOLOMEUS SMITH tegen Nicholas niet door (RA 47L-192vs). Opvallend zijn de verklaringen van goed gedrag ten gunste van Nicholas die door een aantal personen worden afgelegd (RA 79M-287,288). Vermoedelijk poogt hij zich bij voorbaat in te dekken tegen beschuldigingen, dat hij in 1614 Jan Teyrill bij Southampton vermoord zou hebben (NA 133-131,139,155). De pijpenmakers ROBERT CROUCX en BARTHOLOMEUS SMITH komen als getuigen in de akten voor, waarbij de rol van Bartholomeus dubieus genoemd mag worden. In 1620 verzoekt Joris Balentijn aan Claverly, die zich in Delft wil vestigen, om zijn zusters zoon te ontslaan van het (arbeids)contract. De heren Vredemakers bepalen dat de eiser 15 stuivers moet betalen (RA 47M-151). Waarschijnlijk heft hij hierna zijn pijpenmakerij op en werpt zich op de tabakshandel (NA 291-140 NA 209-47,48). Nicholas verandert in de komende jaren vaak van woonplaats. In 1626 trouwt hij in Dordrecht met Elisabeth Gisberts en in 1629 woont hij op de Mandemakerssteeg (Amsterdam) in een huis genaamd "*in de drie tabacqxpippen*" (BAR 150,212). Nicholas handelt nu ook in pijpaaarde. In 1651 bevindt Claverly zich in Emmerich (Duitsland). De Gorkumse pijpenmaker Willem Teeck eist van Nicholas 45 gulden voor geleverde pijpen en goederen (Gor 43).

CONINGSVELT, JORIS (Tam 158,312): geb. in Devon (Engeland)

Op 19 januari 1629 wordt hij veroordeeld wegens diefstal tot verbanning van 3 jaar uit Leiden (RA 3 deel 12-40vs).

COORENVAERT, ARIJEN GIJSBERTSZ.: geb. te Gouda?, o.tr. 14-5-1638 met Marijngen Arijensdr. Zij trouwt in 1656 met CLAES DIRCXZ., overl. 6-9-1655

Zijn meester CHRISTOFFEL LAZE, die in de Groenesteeg woont, treedt op als getuige bij zijn huwelijksintekening. Arijen heeft vermoedelijk de **gekroonde letters AG** als merk op zijn pijpen gezet (Lei 36). In 1646 treedt hij op als getuige in een rechtzaak van HENDRICK HENDRICKSZ. BEYFORT over de kwaliteit van geleverde pijpaaarde (NA 556-35).

CROUCX, ROBERT (Tam 166): geb. ca.1579 te Bachin, Essex (Engeland), o.tr. 3-4-1609 met Christijntgen Hellegoots, wed. Jacob Ingelen, overl. 20-10-1627?

In 1609 wordt Robert als poorter aangenomen, hij is dan saaidrapier (Poorterboek F-44). In 1616 blijkt Robert in tabak te handelen. Samen met BARTHOLOMEUS SMITH heeft hij een

schuld van 824 gulden bij Sijmon Willemsz. van Dingenhoven te Amsterdam voor geleverde tabak (RA 47K-87vs, 122 NA 129-75). Op verzoek van NICHOLAS CLAVERLY verklaren Thomas Bentle en zijn vrouw, dat Claes Pietersz. heeft gezegd dat hij "*vleyschelicke conversatie*" heeft gehad met de dochter van Robert. Hieraan heeft hij "*clapooren* (een venerisch gezwel in de lies) *ende een druyper*" overgehouden (NA 135-71). Na tegen Robert Breg getuigd te hebben wordt Croucx beschuldigd van diefstal van de armen. Hij was toen diaken van de Engelse kerk (NA 159-65, 119). In deze acten uit 1620 komt Robert voor het eerst als pijpenmaker voor. Evenals veel collega's handelt hij ook in tabak en staat regelmatig als tabakverkoper vermeld (RA 43 NN-222vs NA 136-84b). Op de goederen van Robert Croucx wordt beslag gelegd vanwege een huurschuld van 40 gulden (RA 47M-294 RA 43NN-346vs). In 1624 blijkt Robert zich als koopman in tabak in Hoorn gevestigd te hebben (NA 210-52).

den DECKER, MATTHIJS CORNELISZ.: geb. ca.1621 te Steenwerken, 1e o.tr. 11-4-1642 met Trijntgie Fransdr., 2e o.tr. 3-7-1657 met Susanne du Puwy (Pui), 3e o.tr. 15-11-1658 met Marijtgten Tomas (Marya Tonis), 4e o.tr. 7-2-1670 met Anna Alexander, wed. Jasper Claesz. (Koleth), overl. 1678/1679

Als getuige bij zijn ondertrouw in 1642 is HENDRICK (HENDRICKSZ.?) BEYFORT aanwezig en bij de doop van twee kinderen CLAES CLAESZ. Hij is dan pijpenmaker(sknecht?). In de periode van 1647 tot 1652 werkt hij bij HENDRICK HENDRICKSZ. BEYFORT en zal vier maal een getuigen (NA 556-32 NA 558-51 NA 560-31 NA 798-21). Toen hij zelfstandig zijn vak uitoefende heeft Matthijs waarschijnlijk zijn pijpen gemerkt met de initialen **MC, waarboven een kroon of 3 lelies** (Lei 36). In 1657 wordt hij als poorter aangenomen (SA II 1268G-179). In 1662 en 1668 is hij een van overliden van het pijpenmakersgilde (SA II-216,218).

DENT, JAN: geb. te Newcastle (Engeland), o.tr. 2-1-1643 met Maertgen Jansdr. Wuytiers, overl. 20-10-1685?

HENDRICK (HENDRICKSZ.?) BEYFORT is getuige bij zijn ondertrouw. In 1646 legt Jan een getuigenis af betreffende vermeend overspel van vrouw van de Rotterdamse pijpenmaker Robert Bon (NA 555-11), ook zijn baas HENDRICK HENDRICKSZ. BEYFORT ondertekent de verklaring (PKN 20e jrg-926). Vijf jaar later is hij betrokken bij een ruzie tussen zijn meester en JACOB JANSZ. de WAERT (NA 560-31). In een notariële acte uit 1653 treedt Jan op in een erfeniskwestie ten gunste van zijn vrouw en schoonzuster (NA 610-5). Het niet zeker of Jan zelfstandig zijn beroep heeft uitgeoefend. Wel zijn vondsten bekend van pijpen die gemerkt zijn met de initialen **ID**. Aangezien deze omstreeks 1660 geproduceerd zijn is het mogelijk dat Jan de maker is, maar JACOB DIRCKSZ. van ESCH komt meer in aanmerking als eigenaar.

DIRCXZ., CLAES: geb. te Gouda, o.tr. 1-2-1656 met Maertgen Arijens, wed. ARIJEN GIJSBERTSZ. COORENVAERT

Bij zijn ondertrouw is Claes pijpenmaker. Onduidelijk is of hij de persoon is die in 1661 in Gouda zijn pijpenmakerswinkel (werkplaats) verkoopt aan plaatsgenoot en collega Jan Jonasz. de Vriend (BAR 319).

DIRCXZ. (KORTEWIJL?), SALOMON: geb. te Gorinchem, 1e o.tr. 26-3-1678 met Elisabet Jacobs, 2e o.tr. 28-5-1695 met Engeltje Brasser, overl. 31-2-1733  
Zijn vader is DIRCK SALOMONSZ. (pijpenmaker?), die op de Middelstegracht woont.

DIRKSZ., SAMUEL:

Mogelijk is dit dezelfde persoon als SALOMON DIRCXZ. De enige vermelding van hem als pijpenmaker is in 1681 als hij de voogdij op zich neemt over Aernoudt, de 17-jarige zoon van Jan Aernoudsz. de Man (Vb 106J-117vs).

EDUWAERTSZ., ROBBRECHT (Tam 79): geb. te Norwich (Engeland), o.tr. 12-4-1629 met Maertgen Jansdr., wed. Henrick Maertens  
In de huwelijksaangifte staat dat hij pijpenmaker is en WILLEM BASEL is aanwezig als getuige.

van EMBDEN, HENDRICK HENDRICKS:

Mogelijk woont hij in 1651 als 22-jarige op de Lauriergracht in Amsterdam (BAR 308). In 1664 heeft hij voor HENDRICK HENDRICKSZ. BEYFORT gewerkt. In dat jaar eist een zekere HEINDRICH HEINDRICKS namelijk zijn loon van 8 gulden, 2 stuivers en 8 penningen op (RA 47H-320). In 1667 is van Embden een van de overlieden van het pijpenmakersgilde (SA II-218). Ook in de jaren 1668 en 1674 heeft hij zitting in het bestuur (SA II-218,220). In 1670 wordt hij aangesteld als voogd over de kinderen van zijn vriend ANTHONI WILLEMSZ. van SEVENBERGEN (Vb 106G-152vs).

#### **Bronnen:**

- BAR - D.H. Duco, De klei pijp in de zeventiende eeuwse Nederlanden. In: The Archaeology of the Clay Tobacco Pipe. V Europe 2 (ed. Peter Davey), BAR 106 (ii), 1981  
Bonboeken - Verkoopakten van onroerende goederen  
Gor - J. van der Meulen, J.P. Brinkerink en P. von Hout, Tabakspijpenijverheid in Gorinchem. Pijpelogische Kring Nederland, Leiden, 1992  
Lei - J. van der Meulen en H. Tupan, De Leidse tabakspijpmakers in de 17e en 18e eeuw. Uitgeverij Stubeg, Hoogezand, 1980  
NA - Notarieel archief  
PD - Impost begraven Pro Deo  
PKN - Tijdschrift van de Pijpelogische Kring Nederland  
RA - Rechterlijk archief  
SA - Secretarie archief  
Tam - J. Tammel, The Pilgrims and other people from the British isles in Leiden. 1576 - 1640. Mansk-Svenska Publishing Co. Ltd, Isle of Man, England, 1989  
Vb - Weeskamer, voogdenboeken.  
Weesk - Weeskamerarchief